

Velja po pošti:

Za celo leto naprej . K 26.—
za pol leta 13.—
za četrt 6-50
za en mesec 2-20
za Nemčijo celeletno . 29.—
za ostalo inozemstvo . 35.—

V upravnistvu:

Za celo leto naprej . K 22-40
za pol leta 11-20
za četrt 5-60
za en mesec 1-90
Za pošiljanje na dom 20 v. na mesec. — Posamezne štev. 10 v.

SLOVENE

Inserati:

Enostolpna petivtrsta (72 mm):
za enkrat po 15 v
za dvakrat 13
za trikrat 10
za več kot trikrat 9

V reklamnih noticah stane
enostolpna garmondvrsta
30 vinarjev. Pri večkratnem
objavljenju primeren popust.

Izhaja:

vsak dan, izvenemši nedelje in
praznike, ob 5. uri popoldne.

Uredništvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne
sprejemajo. — Uredniškega telefona št. 74. —

Političen list za slovenski narod.

Upravištvo je v Kopitarjevih ulicah št. 6.
Sprejema naročnine, inserate in reklamacije.
Upraviškega telefona št. 188.

Dr. Karol Lueger — mrtev.

Kar je bilo neizogibno, se je izvršilo. Avstrijske nemške katolike je zadela najhujši udarec, največja izguba. Danes ob 8. uri 5 minut zjutraj je dr. Karol Lueger mirno v Gospodu zaspal. Ob Luegerjevi krsti ne žalujejo samo nemški katoliki, temveč tudi drugi katoliški avstrijski narodi, kajti dr. Lueger je bil prvobornik za katoliško misel v Avstriji.

Dr. Karol Lueger je bil rojen 24. oktobra leta 1844 v 5. dunajskem okraju. Njegovi stariši so živeli v srečnem zakoncu. Luegerjev oče je bil paznik v političnem zavodu in mati Julijana je bila hči nekega mizarja v Lichtenentalu. Lueger je bil pravi dunajski otrok iz ljudstva. Še prej, predno je dosegel šoloobvezno starost, se je naučil Lueger doma abecedo in enkrateno. Ko je bil star šest let, ga je vpisal njegov oče v takozvano konkordatno šolo v ulici Kettenbrücken. Ze v tej šoli se je izkazala Luegerjeva nadarjenost in na koncu vsakega šolskega leta je razveselil svojo mater kot prvi odličnjak z raznimi premijami.

Iz ljudske šole je stopil 10letni Karol kot eksternist v gimnazijo Terezijanišča, kjer je bil kmalu med najnadarnejšimi in najsposobnejšimi učeneci. Ze takrat je bil mali Karol priljubljen v svojih krogih, in ko je dobil častni križec z modrim trakom, ni bilo nikogar med njegovimi tovariši, ki bi mu iz vsega srca ne privoščil tega odlikovanja. Ko je Lueger leta 1862 dovršil zrelostni izpit z odličnim uspehom, se je vpisal na dunajsko pravno fakulteto. Od leta 1862 do 1866 je bil izredno marljiv dijak in je vse svoje izkušnje dovršil z izbornim uspehom.

Tedanjí politično zelo razburjeni časi tudi niso bili za Luegerja brez vpliva. V mejah akademične prostosti je posegel v politično delovanje s tem, da si je na tedanjih burnih nacionalnih dijaških shodih ustvaril smer svoji bodočnosti. Lueger sam ni bil v nobenem dijaškem društvu. Še ne 22 let star je zapustil kot promoviran doktor prava vseučilišče ter nastopil svojo življenjsko pot kot odvetnik.

V istem času mu je umrl oče, leta 1866, ki je zapustil nepreskrbljeno družino. Luegerjeva mati je dobila v posest neko tobačno prodajalno, v kateri je gospodarila s svojima dvema hčerama, medtem ko je mladi dr. Lueger pomagal materi po možnosti s svojimi malimi dohodki kot odvetniški koncipient. Ze v svojih prvih letih je dosegel marsikak uspeh ter je delal v treh pisarnah, dokler ni leta 1874 postal samostojen dvorni in sodni odvetnik. Njegovo poznanje zakonov je bilo občudovanja vredno, bil je zelo razsoden in njegov nastop pred sodiščem in porotniki je bil poln živahnosti in obenem poln zdravega humorja. Ker je bil izborni govornik, bi si mogel po zgledu svojih stanovskih tovarišev z lahkoto ustvariti izborna pisarna s sijajnimi dohodki; a njemu ni bil to namen. Veliko raje je pomagal ubogim ljudem brezplačno, in številni so procesi, ki jih je izpeljal brez vinarja odškodnine. Ko je bil leta 1896 izvoljen za župana, je opustil svojo odvetniško pisarno, da se je mogel popolnoma posvetiti svojemu političnemu življenju.

Ze leta 1872 je stopil Lueger na željo svojih prijateljev v takrat ustanovljeni »Landstraski meščanski klub«, v katerem je bil takoj izvoljen za drugega tajnika. Leta 1875 je bil Lueger prvič izvoljen v dunajski občinski svet, in sicer v 2. volivnem razredu v tretjem mestnem okraju za enoletno dobo. Leta 1876 je bil vnovič izvoljen v občinski svet, in sicer za tri leta v istem okraju, vendar pa je bila vsled spora z okraj-

nim odborom landstraskim volitev razveljavljena in pri novih volitvah se podlegli Luegerjevi pristaši. V tem času se je začelo Luegerjevo plodonosno delo za izobrazbo ljudstva, agitacijsko delo na shodih od okraja do okraja, kar je trajalo skoro dve leti. Leta 1878 je bil Lueger zopet izvoljen v občinski svet s pomočjo obrtnikov v drugem volivnem razredu landstrskega okraja. Odlej je bil vedno član dunajskega občinskega sveta.

1. junija 1885 je bil dr. Lueger prvič izvoljen v svojem rojstnem okraju Margarethen v državni zbor s 1403 glasovi proti 1345, ki jih je dobil njegov protikandidat podžupan Stendel. Leta 1890 se mu je posrečilo zmagati v deželnozborskem volivnem boju v istem okraju. Od tega časa je bil dr. Lueger vedno državni in deželni poslanec.

V čas od leta 1875 do 1895 spada velikanski boj dr. Luegerja proti vsemogočnemu liberalnemu dunajskemu občinskemu svetu, dokler se mu ni posrečilo poraziti ga popolnoma. Volitve v dunajski občinski svet 1. aprila leta 1895 so izkazale presenetljiv rezultat: 68 liberalcev, 64 protiliberalcev in 6 divjakov. 29. maja istega leta je bil dr.

Lueger v tem volivnem boju prvič izvoljen za dunajskega župana s 70 glasovi, vendar je odklonil to čast, ker je imel premajhno večino. Ze 30. maja je bil občinski svet razpuščen in vodstvo dunajske mestne uprave se je poverilo cesarskemu komisarju dr. Friebeisu. Po novih volitvah istega leta meseca septembra je razpolagal doktor Lueger z več kot dvetretjinsko večino in 29. oktobra je bil izvoljen vnovič za župana s 93 od 138 glasov, vendar pa ni dobila njegova županska izvolitev cesarskega potrdila, ker je bilo proti njemu židovstvo in ogrska vlada. Zopet je zavladal v dunajski mestni hiši vladni komisar dr. Friebeis do novih volitev pomladi leta 1896. Končni vseh je bil, da je bil dr. Lueger 18. aprila 1896 tretjič izvoljen za dunajskega župana s 96 glasovi večine. Zaradi posredovanja krone je dr. Lueger prostovoljno odstopil od te časti in je na velikanskem shodu v veliki dvorani dunajskega glasbenega društva 16. maja 1896 razložil vzroke svojemu dejanju, na kar je bil izvoljen za župana Jožef Strobach za enoletno dobo. Leto pozneje — neposredno po sijajnih zmagah krščanskih socialcev v državnozborskih volitvah — je bil dr. Lueger 8. aprila 1897. zopet izvoljen za župana in je končno tudi cesar potrdil to izvolitev. Zvečer so dali Dunajčani duška veselju vsled izvolitve dr. Luegerja za župana s tem, da so sijajno razsvetlili mesto in izobesili zastave. Bil je slavnostni dan, ko je bil Lueger slovesno zaprišežen za dunajskega župana. »Ljudskemu županu« so izkazali velike časti in »ljudski župan« je ostal tudi do svoje smrti.

24. oktobra 1. 1905. je praznoval Lueger svoj 60. rojstni dan. Njegovi pristaši so pripravljali za ta dan velike slavnosti, tako n. pr. velikansko baklja-

do, za katero so nakupili več kot 20.000 barvenih balončkov in za katero je bilo javljenih nad 3000 pevcev. Policija pa je prepovedala to slavnost in od bogatih židov nahujskani social. demokrati so tedaj povzročili, da se je vršila takozvana »parada lopovov«, za katero je socialno demokratsko vodstvo raztrosilo po Dunaju na tisoče letakov, polnih psovka na Luegerja. Bila je nedelja, ko so prišli nahujskani socialni demokrati na »Ring«. Park pred mestno hišo je bil zaprt in v magistratu kakor tudi okoli so stali ozko natlačeni krščanski socialci, ki so krepko odgovarjali vsakemu klicu »doli z Luegerjem« gromovito s klici na Luegerja. Iz balkona magistrata je dr. Lueger sam nazdravljaval vladarju. Med drugim je dejal sledeče: »Zahvaljujem se vam še enkrat, ker ste rešili čast Dunaja in dokazali, da je Dunaj krščanski, ne pa last židovskih socijev.« Med deloma razsajajočim in deloma poslušajočim občinstvom je bil tudi ministrski predsednik pl. Körber. Bakljado je mogla vlada prepovedati, toda ne spreveda pred dunajskim magistratom, ki se je vršil 24. oktobra. Trajal je dve uri in naštel se je okoli 2000 voz z odposlanstvi, ki so čestitala osivelemu županu v sijajno raz-

svetljeni slavnostni dvorani dunajskega rotovža k njegovemu 60-letnemu rojstnemu dnevu. Po smrti podžupana Strobacha je bil župan dr. Lueger imenovan za namestnika deželnemu glavarju, kar je bil dalje časa. Vzrok njegove bolezni je iskati v prenapetem delu in brezobzirnosti do samega sebe. V začetku je iskal v raznih kopališčih zdravja in olajšave svoji sladkorni bolezni, in pomagalo je tudi, dokler je še razpolagal s svojo popolno mo-

ško močjo. Ko pa se je približala starost, je zmanjkalo odporne sile. Posebno težko je obolel dr. Lueger v jeseni leta 1906., tako da se je bilo že takrat bati najhujšega. V času njegove bolezni mu je podelil cesar veliki križ Franc Jožefovega reda. Dr. Lueger je še okrevail od težke bolezni. Leta 1906. je obiskal Lueger glavno mesto Rumunske in v Bukareštu nosi danes ena izmed glavnih cest njegovo ime, kar dokazuje, da si je dr. Lueger znal pridobiti tudi pri drugih narodih priljubljenost.

Dr. Luegerjevo politično delo.

Z dr. Luegerjem je umrl gotovo eden najznamenitejših avstrijskih politikov. Malo je mož, kot je bil Lueger v Avstriji, ki bi imeli toliko vpliva na zgodovino monarhije, čegar sadovi se bodo kazali še v poznih desetletjih. Dr. Lueger je bil tip pristnega Avstrijca, ki je povsod kazal zvestobo avstrijski vladarski hiši. Imel je pa tozadevno za seboj tudi velikansko šolo in kot vodja krščanske socialne stranke je v marsikaterih zmešnjajah in homatijah v Avstriji mogel pokazati svojo zvestobo do cesarja. Luegerjevo politično delo je postalo temelj avstrijski politiki. V začetku so ga njegovi nasprotniki zasmehovali, potem so se fanatično borili

proti njemu, a zaman so bile vse borbe proti možu, ki se je nesebično boril za ljudstvo.

Dostikrat so nasprotni listi pisali, da je Lueger politični neznačajnež in da je bil v svojem življenju pristaš marsikaterih strank. Lueger je v začetku svojega političnega življenja doživel marsikatero bridko izkušnje, toda svojem naziranju je ostal vedno zvest in uspeh dolgoletnih bojev je bila ustanovitve stranke, ki stoji danes kot najmočnejša nemška stranka v parlamentu in ki ima številne somišljenike v vseh ostalih narodih.

Leta 1872., kmalu ko je dosegel volilno pravico, je vstopil odvetniški koncipient dr. Lueger v landstraski meščanski klub. Takrat je bil Dunaj v liberalnih rokah in tudi ta klub je bil te smeri. Leta 1875. je odposlal landstraski okraj Luegerja v občinski svet; toda komaj je Lueger vstopil v liberalno stranko, je sprevidel, da mogočno cvete pod krinko liberalizma korupcija. Vsled tega je povzročil, da je landstraski okrajni odbor nastopil proti raznim nepravilnostim v liberalni dunajski mestni upravi. Okrajni odbor landstraski je bil razpuščen in pri novih volitvah so vsled terorizma liberalne klike podlegli pristaši Luegerja. Oktobra leta 1876. je Lueger odložil vsled tega svoj mandat kot občinski svetnik ter je začel intenziven boj proti vladajoči korupciji. Mladi politik je priredil številna predavanja in v mnogih procesih se je posrečilo odvetniku dr. Luegerju korupcijo sodnijsko dokazati. Nekateri izmed teh procesov so bili naravnost znameniti. Mali ljudje so se vedno bolj zbirali okoli pravega ljudskega moža in leta 1878. je bil Lueger zopet izvoljen v landstraskem okraju v dunajski občinski svet. Od tega časa je Lueger vedno zastopal do svoje smrti ta okraj. Sedaj je poizkušal Lueger ustvariti v občinskem svetu novo zvezo takozvano »gospodarsko stranko«. V tej stranki sta sedela poleg Luegerja tudi dr. Prix in Stendel, vendar nista dolgo časa vstrajala poleg bistroumnega demokrata. Prix je izstopil iz gospodarske stranke ter postal vodja intrasigentnih liberalcev, Stendel pa je ustanovil dunajski demokratični klub. Ti pojavi so povzročili, da je tudi Lueger ostrejšje določil smer svoji politiki. 6. marca leta 1882. je povdarjal kot svoj cilj neizprosno boj proti korupciji in njenemu glavnemu nositelju, mednarodnemu organiziranemu židovskemu kapitalu. — Lueger je poizkušal torej organizovati proti koruptnemu liberalizmu demokratično opozicijo. Vendar mu je izpodletel njegov načrt, ker so bili med takratnimi demokrati tudi židje, ki so videli v Luegerju svojega najnevarnejšega sovražnika ter so z vsem pritiskom skušali spraviti ga iz te stranke. Leta 1883. je imel dr. Lueger zelo malo zanesljivih prijateljev okoli sebe, izmed katerih je imenovati v prvi vrsti pač dr. Gessman. V tem času so se stvorile nove oblike strank. Na čelu protiliberalne opozicije sta stala Lueger in Gessmann. Po reformi na avstrijski podlagi je stremel odvetnik dr. Pattai. Kot načelnik nemških nacionalcev pa je nastopil Jurij pl. Schönerer v ospredju. Leta 1884. je imel Lueger hude boje za svoj mandat v občinski svet, vendar je zmagal s pomočjo dr. Pattajja. Ta volitev je bila vzrok, da sta se sprla Schönerer in Pattai. Avstrijski antisemitje dr. Pattajja so se vedno bolj približevali Luegerju, medtem ko je postopanje Schönererja privedlo nemške nacionalce na pot, ki se končuje z velikanskim fiaskom.

Leta 1885. se je razširila avstrijska volilna pravica. Takrat so dobili volilno pravico tudi oni, ki so plačali samo

Dr. Karol Lueger,
dunajski župan.

5 goldinarjev davka. Petgoldinarški može so tudi Luegerja izvolili 1. junija istega leta v okraju Margareten za državnega poslanca. Proti protiliberalnemu Luegerju sta se borila filosemitska demokrata dr. Kronawetter in Kreuzig kot »izdajalca« demokratske stvari, toda tudi te čete niso več pomagale židovstvu. Luegerjeva politična zvezda je začela vzhajati. V parlamentu je bil v početku popolnoma osamljen, sčasoma pa so obrnili njegovi govori pozornost vseh političnih krogovnanj in židovsko časopisje, ki je skušalo dalje časa molčati o dr. Luegerju, je moralo končno tudi samo razširjati slavo tega moža ter mu priznati sposobnost in govorniški dar. Posebno znameniti so izza njegovega delovanja govori o »Lloydu«, donavski parobrodski družbi, borznem davku, o volilni pravici, proti prednostim Ogrske itd. itd. Dr. Luegerjeva največja zaslug je to, da je že leta 1886. silil v avstrijskem parlamentu, naj se razjasni razmerje Avstrije do Ogrske. Takrat je izjavil, da mora dualizem v svoji obliki neizogibno privedi habsburško monarhijo do poloma in k izkoriščanju avstrijskega prebivalstva in uničenju cesarju zvestih narodnosti na Ogrskem. Zaradi njegovih ostrih vendar pravičnih besed je Luegerja napadalo ogrsko časopisje na najnesramnejši način. Vodilni budimpeški vladni organi so pisali dobesedno, da je najskrajnejši čas obesiti tega državnega zločinca na vislice. Ob priliki velikega Luegerjevega jubileja je oslikal dvorni svetnik Gessmann nek takratni prizor iz avstrijskega parlamenta, ko je Lueger govoril proti Mažarom takole: »Bilo je l. 1891. Naša frakcija je imela takrat samo 6 članov — poslance dr. Luegerja, kneza Lichtensteina, Schneiderja, dr. Pattajja, Mutha in mojo malenkost. Dr. Lueger je imel govor, v katerem je ostro svaril pred nevarnostjo židovskega mažarizma. Ko je končal, je izbruhnili vsa množica poslancev iz vseh spankv in ogorčeno vpitje, zmerjanje in praskve. Dr. Demel pl. Elswehr je vstal in izjavil, da se mora izvršiti parlamentarna obsodba nad Luegerjem, s tem, da stavi predlog, da se preide preko Luegerjevega predloga k dnevnemu redu. Dr. Demlov predlog se je sprejel z velikanško večino. Danes je le malo poslancev v celi zbornici, ki bi ne potrjevali takratnemu naziranjju dr. Luegerja o ogrskem vprašanju. Ako bi se takrat sledilo v pravem času dr. Luegerjevim tozadevnim nasvetom, bi zraslo veliko manj plevela v avstroogrskem parlamentarnem življenju.«

Dr. Luegerja se mora po pravici smatrati za ustanovitelja velikoavstrijske politične smeri, kajti on je bil tudi, ki je zopet pokazal nemažarskim ogrskim narodom, da niso izročeni brez varstva v roke svojih zatiralcev, da se bo na Dunaju in sploh v Avstriji pojavila vseavstrijska ideja za osvoboditev vseh narodov, za njihovo gospodarsko povzdigo pod habsburškim žezlom. Od borilca proti židovski mažarski korupciji do nositelja zastave krščansko socialne organizacije v Avstriji, to je pot, ki jo je prehodil Lueger kot politik. Mladi mož, ki se mu je studila liberalna korupcija, je bil najprej nasprotnik liberalcev. V letu 1887 ga je pridobil predsednik novoustanovljenega krščansko-socialnega društva, dr. Psenner, da se je začel zanimati za krščansko-socialno reformo. Še bolj pomemben pa je bil za njega vpliv Vogelsangove družbe. Prelat Scheicher je poročal pred nekaj časom, kako velik vpliv je imel bivši glavni urednik »Vaterlanda« na avstrijsko krščansko-socialno gibanje:

»Baron Vogelsang, žalibog premalo upoštevani preosnovatelj avstrijske socialne politike, je imel koncem sedemdesetih in v začetku osemdesetih let velike težave, pridobiti si katoliško inteligenco, polno srčnosti in odločnosti. Kdor je javno z njim simpatoval, tega so bojkotirali, proglašali ga za infamnega človeka in temu je bila politična smrt gotova. Zaradi tega je bil baron Vogelsang prisiljen, da je skliceval sestanke ljudi, ki naj bi ustvarili temelj krščansko-socialne organizacije v oddaljenem okraju Hietzingu. Grofica Zichy-Metternich, ki še do danes podpira vsako dobro stvar, mu je dala na razpolago svojo vilo v ulici »Gloriette«. Tamkaj so se sešli nek četrtek popoldne gg. dr. Lueger, Vogelsang, oče in Marija Vogelsang, današnji daleč znani politiki Gessmann, dr. Schindler, p. Weiss, knez Liechtenstein, Schneider in jaz.«

Dr. Lueger je prišel vedno bolj v dotiko s katoliškimi krogji. Bil je sicer že od nekdaj veren kristjan. Pripravljalnih del za drugi splošni avstrijski katoliški shod leta 1889 se je dr. Lueger udeležil na prvem mestu in na prvem zborovanju tega shoda je imel krasen

govor, ki bo ostal vsem v spominu in v katerem je pozival avstrijske katolike, ne glede na narodnost, naj bodo edini kot bratje v Avstriji in bratje v Kristu. Kot privesek katoliškemu shodu so se vršili vsaki tork v hotelu »Pri zlati racii« (»Goldene Ente«) na Dunaju diskuzijski večeri, ki so bili bojna šola stranke združenih kristjanov. Baron Vogelsang, dvorni svetnik Schindler in dr. Lueger so sijajno omogočili te večere in tako je postal iz nasprotnika liberalcev vodja krščanskih socialcev. Dr. Luegerjeva pot je bila pot zmagovalstva. Vedno bolj so stopale v ospredje njegove težnje in bilo je popolnoma naravno, če je pred letom zastopnik rumunskega ljudstva slavil Luegerja kot moža, poslanega od božje previdnosti, ki je v časih nevarnosti vedno bil zvesta straža in prvi borilec državnih interesov. Po Luegerjevi poti so korakali tisoči in stotisoči. Rodna dežela monarhije, Nižjeavstrijsko, je prešla iz židovskih liberalnih rok v roke krščanskih socialnih reformatorjev. Dolgo časa se je mislilo, da bo ostal vpliv velikega demokrata omejen samo na Dunaj in Nižjeavstrijsko, toda splošna, enaka in direktna volivna pravica za državni zbor je dokazala, da je dr. Luegerjeva stranka stranka cele države. Krščansko-socialni klub v avstrijskem parlamentu šteje 96 poslancev in je najmočnejša stranka. Avstrija žaluje ob smrtni postelji svojega velikega sina, tudi mi žalujemo za prvobornim krščansko-socialnim misli. Tolaži pa avstrijske katolike misel, da se dr. Lueger ni boril, delal in trpel brez uspeha. Po njegovem vplivu je nastala velika, močna stranka, ne samo med Nemci, temveč tudi med drugimi narodi, ki je porok, da bo zmagovala krščansko-socialna misel tudi v bodoče v prosep Avstrije.

Nekaj Luegerjevih besed.

O svoji materi je dejal: »Ko sem stopil v politično življenje, je bilo moji materi vedno hudo, ako se me je napadalo. Dostikrat se je jezila nad menoj, jokala je, če sem se vrnil pokrit z ranami iz političnega boja, iskreno pa se je veselila mojih uspehov. V sprejemnici pred županovo sobo v mestni hiši visi moja slika, ki jo je pustil izdelati občinski svet; prosil sem slikarja, naj na sliki ovekoveči tudi mojo mater. Ne živi več... njen energični, močni duh naj me vedno obkrožuje.« — O svojem očetu: »Oče moj je bil jednat mož, krepak in čvrst kakor drevesa v gozdu, ki je bil v bližini stanovanja mojih starišev. Bil je ukažen mož in kadar je bil kako uro prost, je vedno bral iz knjig, ki so mu znale marsikaj povedati. Navaden hišnik se je vpisal pri treh profesorjih na tehniko. Pazno je poslušal predavanja in naredil izkušnje v dveh predmetih z izrednim uspehom. Ponosen sem na svojega očeta, ki je bil zmožen doseči toliko cilj brez prave predizobrazbe. Pred močnimi ljudmi sem imel vedno spoštovanje, s tem pa seveda ne mislim na surovo, brutalno telesno moč.« — O svojih otroških letih: »Bil sem tretji otrok iz srečnega zakona. Do šolskega leta sem bil nem, niti besedice nisem mogel izpregovoriti. Prva beseda, ki sem jo izgovoril, je bila Peperl. Tako se je imenovala moja dobra sestra. Bil sem sestra, ki mi je stregla, ko sem obohel na škrlatici. Ozdravel sem, hvala požrtvovalnosti moje sestre, ki se ni gnila od moje postelje, — ali Peperl je zbolela. Ko sem se zbudil iz svojega delirija, je smrt obsenčila mojo dobro sestro. Pokopali so jo, in ko je nisem videl več poleg sebe, sem vedno kričal: Peperl! Peperl! A ni mi mogla odgovoriti, ležala je že zunaj v mrzli zemlji.« — Kot katolik: »V težkih časih sem se dostikrat vprašal: Kam naj se obrnem? In lahko rečem: Naš Gospod Bog me ni zapustil! — Če pridejo še tako viharji časi, eno vemo vsi: Nekdo je, ki nas varuje, na katerega se moremo zanešati, to je naš Bog! — Seveda ga mnogi taje in govore, kot bi bila to samo domišljija in brez moči. — Da more postati protestant iz prepričanja katolik, razumem, kako pa more postati katolik iz prepričanja protestant, tega ne morem pojmovati.« — O ljubezni do cesarja: »Zvestoba dunajskega prebivalstva do cesarja in države se ne more nikdar omajati, četudi moramo biti dostikrat bolj cesarski kot cesar. Dunajčani in Avstrijci smo in imamo dolžnost, ljubiti državo. In mi ne pustimo nikogar rušiti na naši domovini. Na zvestobo Dunajčanov naj zida cesar gradove, da, rečem celo, da ta zvestoba nepremagljiv grad. Naj napadajo od vzhoda! Dokler še stoji v Dunaju en sam kamen na kamnu, toliko časa se bomo borili za našo državo!« — »Vedno bom, naj se zgodi, kar hoče, zvest služabnik avstrijske domovine in habsburške vladarske hiše.« — O šoli in učiteljih: »Ako se vprašam, če dose-

ga sedanja šola svoj namen, moram pripomniti, da v dveh izredno važnih predmetih ne dosega sedanja šola svoj cilj, to je namreč natančno poznanje materinega jezika in računstva. Znanje materinega jezika je neobhodno potrebno, ako se hoče ohraniti v učencih ljubezen do naroda.« — Učiteljem pravi: »Ostanite posebno v dobrem soglasju z zastopniki verskega pouka. Pustite vero v toliko pri miru, da jo ne bote kritikovali ter vzbudili v otrocih mnenja, kot bi obstojala med vami in veroučitelji kakak razlika.« — »Pazite dobro, da bodo otroci dobro poučeni v glavnih predmetih: branju, pisanju in računanju. To je sicer mnenje, ki zveni nekoliko po srednjeveškem; ampak najvažnejše je le, da umejo otroci dobro brati, pisati in računati, ker so potem v stanu, tudi v bodočem življenju boj, ki jih čaka, prestati zmagonosno.« — »Socialni demokrat, ki uradno prireže, izvrši krivo prisego, in takih ljudi ne morem rabiti. V Avstriji ne moremo rabiti nobenih revolucionarjev, nobenih obhudovalcev Hohenzollercev. V Avstriji rabimo samo dobre, zveste in dinastične moze!« (Tako je dejal, ko niso bili nastavljeni socialnodemokrati učitelji.) — O Madžarih je dejal: »Takrat sem izrekel besedi »židovski madžarizem« in še danes sem ponosen, da sem se nekaj tako pametnega domislil. Petdesetkrajcarski Madžari so toliko dosegli, da stojimo pred pravim bojem med »cis« in »trans«. Spominjam se tega zato, ker se misli na Ogrskem, da sem nasprotnik in sovražnik madžarskega naroda. Ne sovražim Mažarov, ampak samo židovske Mažare; ako bi se moglo rešiti tega vpliva, — takoj drugi dan bi dosegli mir.« — »Naj si zapomnijo na zgoraj: ta vrsta Mažarov ne bo nikoli zadovoljna, z nobenimi koncesijami.« — O socialnih demokratih: »Če bi imeli sodrugi v svoji sredi moža, ki bi tako delal za svoje ljudstvo kot Kristus in bi se pustil za svoje ljudstvo križati, potem bi bil tudi jaz socialni demokrat.« — »V negativnem ima socialna demokracija dostikrat prav in jaz kot vsak katolik se mora z njo strinjati. S človekom se ne sme ravnati kot z navadno možjo, ker bi se ponižal, celo pod stroj, ki se ga nerabnega vsaj še more prodati kot staro železo. Ne zadovoljite se samo s kritiko socialne demokracije, ampak pravo od vsega porabite za moderno družbo.« — »Če me sovražijo socialni demokrati, imajo popolnoma prav; kajti če bi bil jaz gospod, bi ne bilo nobenih socialnih demokratov. Zato bi bil porok, s temi ljudmi bi hitro obračunal.«

Luegerjev značaj.

Dr. Karol Lueger ni bil vsakdanji človek, v vsakem oziru je bil original. Že njegova zunanost ga je delala sposobnega za zastopnika velikega glavnega mesta. Vendar pa ni bilo v njegovem obnašanju ničesar pretiranega, ravno s svojo priprostostjo je naredil tem večji vtis. Nikdar se ni bal dela. Delo mu ni bilo breme, temveč življenjska potreba. Vsako tozadevno olajšavo je odklonil in celo v boleznih se ni varoval. Pri tem mu je mnogo pomagal njegov izredni spomin in spretnost, da je spoznal takoj položaj v najtežjih juridičnih, tehničnih in finančnih stvarih. Njegova železna nrv je zmogla, da je zmagoval veliko delo ter zadostil vsem zahtevam, ki so se mu stavile. Kakor pa je tudi sam vršil vsako delo z vnmom, tako je tudi od svojih uradnikov mnogo zahteval. Kdor je delal pod njim, je moral biti izredno priden ter imeti trdno zdravje, kajti počitka ni bilo niti po dnevu niti po noči. Zato pa je tudi skrbel temu primerno za svoje uradnike.

Lueger je vedno vstajal zgodaj zjutraj. Četudi je vsled svoje agitatorične delavnosti navadno prišel zelo pozno domov, utrujen zlasti od zunanjih shodov, vendar je vstal zelo zgodaj, da je šel na delo. Najpozneje ob pol 7. uri zjutraj je že sedel pri svojih časopisih, naker se je lotil pisarniškega dela.

Toda ne samo pri delu, tudi kot družabnik je bil Lueger popoln mož. Treba je bilo samo ob priliki sedeti z njim na kakem potovanju ali v neprijetni družbi skupaj, pa se ga je dobro spoznalo tudi od te strani. Rad je koga podražil, kajti v svoji dobri volji ni zamolčal šale, ki mu je bila na jeziku.

Znana in znamenita je bila Luegerjeva nesebičnost; ne samo, da si ni pridobil kot spreten in sloveč odvetnik v dolgoletni praksi nobenega premoženja, tudi kot dunajski župan je v plemeniti skromnosti skrbel, da se mu je znižala plača na zelo skromno mero, ki je zahteval njegove službe komaj zadoščala. Za svoje ljudstvo je postal revež, in ko ga je to ljudstvo dvignilo, je tudi ostal ubog. To je tudi, kar je

dunajsko ljudstvo vedno pri njem upoštevalo. Toda ni ga samo častilo dunajsko prebivalstvo zaradi tega, tudi njegovi nasprotniki se niso upali onečati njegove čiste nesebičnosti.

V progovoru je bila prijaznost Luegerjeva. Ta mu je pridobila poleg drugih izbornih lastnosti popularnost. S kako ljubeznivostjo je razumel govoriti z otroci. Šolska mladina ga je poznala in ljubila. In otroci imajo posebno čustvo, da vedo, kdo jih ima rad. Kjerkoli so zagledali njegovo ekvipažo, so leteli mali ljudje z glasnimi pozdravnimi klici Luegerju za njo; če je stopil iz voza, so bili otroci srečni, da jih je videl Lueger. Toda ne samo otroci, tudi ubožci mestnih oskrbovalnic so dobro vedeli, kako ljubezniv je župan dr. Lueger. Kadar je prišel nadzorovat mestne oskrbovalne zavode, se je zanimal za vsakega, poslušal je pritožbe in želje vsakogar in ukrenil potrebno. Lueger, ki je z železno roko zmagoval svoje nasprotnike, ki je z odločnostjo in pogumom reševal najtežja in najnevarnejša vprašanja, je bil pač čustven človek. Bila mu je življenjska potreba, ljubiti in biti ljubljen.

Kot velik prijatelj narave in cvetic je naredil Lueger Dunaj kot najlepše mesto na svetu, nekako »cvetlično mesto«, kot ga je sam imenoval.

Tako je bil ustvarjen Lueger. Če je kdo zaslužil venec časti in slave, ga je Lueger. Bil je neomadeževan značaj.

Dr. Luegerjevi nasprotniki.

S kakimi podlimi nasprotniki se je moral boriti dr. Lueger, dokazuje dogodek, v katerem bi postal dr. Lueger kmalu žrtev zavratnega umora in ki ga opisuje dunajski občinski svetnik Karol Stehlik tako-le:

Dr. Lueger je govoril 17. maja leta 1893 na nekem volivnem shodu v Neulerchenfeldu. Ob četrta na 12. uro po noči se je zborovanje zaključilo. Zapustil sem z dr. Luegerjem zborovalne prostore. Občinstvo mu je priradilo burne ovacije. Ko sva dospela na cesto, sem opazil, da ni nikjer voza, ki sem ga že pred shodom naročil, da bi se peljala domov. Namesto njega pa je stal pred hišo nek drug enovprežen voz. Drugega voza ni bilo. Rekel sem dr. Luegerju: »Mojevo voza ni, iti morava peš.« V tem trenutku sta pristopila k dr. Luegerju dva elegantno oblečena gospoda in rekla: »Gospod doktor, nama bi naredilo veliko veselja, ako vam moreva prepustiti ta voz.« — pokazala sta na omenjeni voz — »na razpolago, da se popeljete domov.« — Oba moža sta bila meni, kakor tudi dr. Luegerju popolnoma neznana ter ni mogel nihče dati kakega tozadevnega pojasnila, kljub da smo poizvedovali pozneje po obeh sami in policija. Vprega mi ni sicer popolnoma ugajala; voznik je bil videti pijan, konj pa je bil zelo divji in ga je bilo komaj mogoče obdržati. Dr. Lueger ni opazil tega. Ko smo vstopili v voz, je začel konj divjati, voznik pa je odletel s sedeža. Konj je nato še bolj divjal brez vsakega cilja po ulicah. Ko se je nenadoma ustavil, skočil na Luegerjev klic iz voza, a konj je z vozom zopet zdirjal naprej. Končno se je voz zadel ob neki svetilni kandelaber in iz razbitega voza je odletel dr. Lueger. Voz mu je šel čez nogo; tri tedne je moral varovati posteljo. Kot se je pozneje dognalo, so dali konju pred vožnjo jesti kruha, namočenega v vino, ter mu privezali gorečo gobo pod rep. Dr. Lueger je pozneje sam zatrjeval, da je bila ta vožnja najmučnejša v njegovem življenju. V zahvalo za dr. Luegerjevo srečno rešitev je daroval župnik Latschka 21. junija 1893 v božjepotni cerkvi Marija Enzen-dorf sveto mašo, ki so se jo številno udeležili njegovi pristaši.

DR. LUEGERJEVA SMRT.

Dunaj, 10. marca. Dunajski župan dr. Karol Lueger je danes zjutraj ob 8. uri 5 minut umrl. Ob mrtvem truplu so se godili srce pretresujoči prizori. Množice, ki so stale pred mestno hišo, so pričele bridko jokati. V hipu je bil ves Dunaj v črnih oblekah in zastavah. Kamorkoli pogledaš, povsod vidiš le solzne oči. Take žalosti še ni bilo na Dunaju. Poroča se, da sta se dr. Luegerjevi sestrji ob truplu svojega brata vsled žalosti nezavestni zgrudili. Prošt škotskega samostana je opravil ob truplu Luegerjevem prve molitve. Takoj, ko se je zvedelo o dr. Luegerjevi smrti, se je zbral občinski svet k sožalni izjavi. Takoj nato je bila seja občinskega sveta zaključena. Pogreb bo skoro gotovo ob udeležbi cele Avstrije v nedeljo. Pogreb bo tako ogromen, kakršnega še ni bilo.

Dunaj, 10. marca. Dr. Karol Luegerjeva smrt je bila popolnoma mirna. Izdihnil je, ne da bi se bil pred smrtjo še kaj zavedel.